

Bokspalte

Vietnam-revolusjonen i internasjonal sammenheng

Stein Tønnesson:
The Vietnamese Revolution of 1945. Roosevelt, Ho Chi Minh and de Gaulle in a World at War.
Internasjonal Peace Research Institute, Oslo and SAGE Publications, 1991.

Stein Tønnesson har skrevet en bog på højt internationalt niveau, og den er udfordrende for at forstå en af de vigtige samfundsændringer i Sydøstasien i dette århundrede, som har haft betydning frem til idag. Bogen punkterer en række centrale myter om, hvordan kommunistpartiet kom til magten. Den giver en grundig og balanceret faglig fremstilling, som levner plads til alle de forskellige politiske kræfter, der eksisterede, og som på den måde åbner op for den debat, der skal og må til i landet idag, hvor der er grøde i det politiske system igen. Det er en doktordisputats, der er udgivet som bog.

Hovedformålet med bogen er at løfte den vietnamesiske August-revolution ind i en international sammenhæng og se spillet mellem de to niveauer. Det har ført Tønnesson til forskning og arkivstudier i store dele af verden. Den vietnamesiske revolution er et vanskeligt emne at studere, blandt andet fordi det ikke er nemt at skaffe de nødvendige kilder, som kan være med til en nyfortolkning af revolutionen. Men ved sin kombination af historiografisk fortolkning, grundige kildestudier og egne teser lykkes det at give en integration af de nationale og internationale forhold, som bidrager til at se revolutionen i et nyt perspektiv. Selv om Ho Chi Minhs rolle ikke forklejnes, er han kun én af brikkerne i det kom-

plicerede spil af begivenheder, der ledte til magtovertagelsen i 1945.

Hovedfokus for undersøgelsen er selve August-revolutionen og de umiddelbart forudgående begivenheder, spørgsmålet om Roosevelts politik i 1945 og konsekvenserne af denne. Men de to hovedemner forgrenes bredt ud i både teoretiske og empiriske forhold. Teoretisk arbejder Tønnesson bl.a. med begrebet revolution, som han definerer på følgende måde: 'A revolution is a general insurrection involving a reconstitution of the state and leading to radical social change'. Men dertil tillægges, at revolutionen i denne analyse af pragmatiske hensyn betragtes som en kort sekvens af begivenheder for at afgrænse emnet i tid og omfang. I den vietnamesiske historiografiske tradition har man opfattet revolutionen som en process, der blev den endelige konsekvens af en lang historisk udvikling. Tønnesson forsøger imidlertid at koncentrere sin fremstilling i et tværsnit af verdenshistorien eller måske snarere verdenssituationen i en begrænset periode, hvorved han må tilpasse sin definition. Forfatteren undgår ved sin definition at fremsætte langtrækkende årsagsforklaringer, som kan binde hans fremstilling. Han er dog inspireret af Theda Skocpols analyse i 'States and Social Revolution' af tre samfundsrevolutioner: den franske, den russiske og den kinesiske; men han ønsker ikke at binde sig i forhold til sin undersøgelse af den vietnamesiske.

Grundlæggende er Tønnesson mest optaget af historiografien og empirien. Der bliver i indledningen grundigt re-

degjort for de forskellige historiografiske traditioner med særlig vægt på fortolkninger af selve August-revolutionen og Roosevelts politik inden sin død den 12. april 1945 for at bringe Indokina under FNs formynderskab, dvs. frigøres fra det franske kolonierredømme. Tønnesson har den store fordel frem for mange forskere fra de store nationer, at han både behersker fransk og engelsk og derfor kan redegøre for begge landes forskningstraditioner, som ofte har ret modstridende udgangspunkter og konklusioner. Han erkender, at der er en tendens til dominerende at bruge vestlige kilder. Dette problem mener forfatteren kan løses, dels ved – naturligvis – at afbalancere med så meget ikke-vestligt kildemateriale som muligt, og dels mener han ikke, det er nødvendigt at have en overvægt til vestlige fortolkninger selv om kildegrundlaget stammer fra vestlige kilder og vestlige lande. Denne intention opfylder han på en positiv måde.

Indledningsafsnittet slutter med en grundig redegørelse for arkivmaterialet og dets anvendelse. Som forfatteren selv nævner, er det umuligt at behandle dette emne udtømmende, men der er gennemført et stort arbejde både i arkiverne i Aix-en-Provence, Paris, Hanoi og i USA. Han har fravalgt to typer af kilder: mundtlig overlevering og privatarkiver. Han har imidlertid brugt enkelte interviews, som står som centrale informationer. Det drejer sig bl.a. om et interview med Tran Van Giao, som var den ledende kommunistiske organisator i Saigon og det sydlige Vietnam omkring August-revolutionen. Han er idag historiker og har været en af de flittigste vietnamesiske skribenter om Vietnams historie. Tønnesson bruger informationer fra Giao, som oftest dobbelt chekede, men de står også for sig selv i de tilfælde, hvor andet materiale mangler, men er klart angivet når de står alene eller strider med andre oplysninger. Tønnesson har

desuden fået oversat nogle vietnamesiske kilder fra 1940erne. Det drejer sig om det blad Ho Chi Minh redigerede, 'Viet Nam Doc Lap' (Uafhængigt Vietnam), Viet Minhs talsrør, og Indokinas Kommunistiske Partis blad 'Co Giai Phong' (Befrielsens Flag), som bl.a. den mere dogmatiske kommunist Truong Chinh ofte bidrog til. Disse to kilder har været af stor betydning for Tønnessons fremstilling og bidraget til en betydelig bedre forståelse af forskellene på partiet og fronten Viet Minh og deres forskellige roller.

Forfatteren hævder, at der endnu ikke i den vietnamesiske historietradition er blevet arbejdet på en revidering og nyfortolkning af August-revolutionen (p.7). Truong Chinh, som siden midten af 1940erne har været en ledende partiideolog, skrev i 1946 'The August Revolution'. Det kan næppe modsiges. Partiarkiverne er endnu ikke blevet åbnet, og revolutionen betragtes fortsat som et resultat af 'massernes arbejde, organiseret og ledt af partiet'. At denne fortolkning ikke holder for en nærmere historisk undersøgelse, viser Steins Tønnessons bog med al tydelighed. Om det skyldes at historieforskningen har andre traditioner i Vietnam, eller at det politiske klima endnu ikke giver mulighed for en uafhængig vurdering, er svært at sige. Det første kan diskuteres, det sidste kan vel ikke.

Tønnesson demonstrerer i sin bog, at August-revolution ikke var planlagt af Indokinas Kommunistiske Parti. 'They planned for a drawn-out war in support of an Allied invasion. The revolution, as such, was improvised and spontaneous' (p. 424). Den internationale situation satte rammen for at August-revolutionen kunne finde sted. Men den var i sig selv en række enkelte begivenheder, som blev udnyttet talentfuldt i de forskellige dele af landet.

Bogen fremstiller to kæder af begivenheder, i overensstemmelse med Jon

Elsters 'causal' leder fra Roosevelts politik og den krigens fremgang i Vietnam i kæde går fra komst til Indokinesisk gelse af Vietnam år frem til i august 1945 ling er bevis at søge under lange linier den sidstnævnte en tendens til rens egen samfund og handlede spætralt spørgsm og i og for kast med en af videnskaben årtier er muligt a ling. Holdt ne, til fakt fremstilling serer selv k hvad han el i de seneste at også en b ver præget totale sum almindeligv kan findes tale sum ik klaring. De foretaget e står for og Tønnesso stillinger, s liggende t forfatterens der behand ligt. Det er at det bliv dende at l emne. Det nødvendigv lagt, men r

Elsters 'causal chains'. Det første sæt leder fra Roosevelts formynderskabspolitik og dens placering i Stillehavskrigen frem til magt-tomrummet i Vietnam i august 1945. Den anden kæde går fra Ho Chi Minhs tilbagekomst til Indokina i 1941 og Det Indokinesiske Kommunistpartis optagelse af Viet Minh programmet samme år frem til den vietnamesiske opstand i august 1945. Denne type af fremstilling er bevidst valgt i modsætning til at søge underliggende årsager eller 'de lange linier'. Forfatteren mener, at den sidstnævnte type fremstilling har en tendens til at sige mere om forfatterens egen generelle opfattelse af samfund og historie end om det behandlede spørgsmål. Dette er et centralt spørgsmål for enhver historiker og i og for sig enhver, som giver sig i kast med en analyse eller fremstilling af videnskabelig karakter. Det er gennem årtierne blevet diskuteret, om det er muligt at give en værdifri fremstilling. Holdt man sig til begivenhederne, til fakta, ville man ikke præge fremstillingen med holdninger, så læseren selv kunne drage slutninger om, hvad han eller hun mente. Reaktionen i de seneste årtier har generelt været, at også en begivenhedsfremstilling bliver præget af den, der skriver. Den totale sum af begivenheder kan ikke almindeligvis beskrives, da der ikke kan findes belæg for dem, eller den totale sum ikke giver nogen årssagsforklaring. Der vil således altid være foretaget et udvalg, som forfatteren står for og ønsker at fremhæve.

Tønnesson påpeger, at mange fremstillinger, som lægger vægt på underliggende tendenser, siger mere om forfatterens holdninger end om emnet, der behandles. Det er vel uomtvisteligt. Det er vel også en af årsagerne til, at det bliver ved med at være spændende at læse bøger om det samme emne. Det vigtigste er imidlertid ikke nødvendigvis hvilken vinkling, der er lagt, men mere den kvalitet, som præ-

ger forskningen og fremstillingen. Næsten alle fremstillinger vil være tidsbundne på forskellig vis.

I vietnamesiske skildringer af partiets historie i Vietnam, er der blevet lagt stor vægt på kommunistpartiets rolle, og August-revolutionen bliver den centrale begivenhed, som fuldførte det nationale selvstændighedsønske efter århundreders kamp for national selvstændighed; dette har også smittet af på vesterlandske historikers arbejde.

I dag befinder vi os i en tid præget af revisioner, ikke mindst for de socialistiske lande, hvis systemer stort set ikke findes længere. Vietnam er et af de få lande, hvor det kommunistiske parti fortsat sidder på magten trods at reformer har præget landet i over ti år. Stein Tønnesson reviderer også den vietnamesiske historie, både ved ikke at se historien i brede synteser, men i begivenheder, og ved at komme så tæt på begivenhederne, som ingen anden undersøgelse før denne har gjort. Bogen indholder aldeles nye vurderinger af, hvordan begivenhedsforløbet før og under August-revolutionen fandt sted. Det skal dog tilføjes, at Tønnesson har kørt et parløb med historikeren David Marr, som specielt har gennemgået kilder i relation til selve forløbet i august 1945 ('The Quest for Power' som lige er ved at blive udgivet, men som Tønnesson har haft adgang til), hvor Tønnessons store fortjeneste ligger i beskrivelsen af optakten til August-revolutionen og i en enestående detaljeret gennemgang af de internationale begivenheder og deres kronologiske sammenhænge i de forskellige stormagter. Desuden beriger han sin fremstilling ved den dobbelte kæde af årsagssammenhænge. Især er de internationale begivenheder centrale for at forstå, hvorfor der opstod et magt-tomrum i Vietnam efter japanernes kapitulation. Uden dette vacuum ville det næppe have kunnet lade sig gøre for Viet Minh at tage magten; men det

er ikke nogen nyhed i sig selv.

Tønnessons bog har også en del at bidrage med i den brede debat om revolutioner og samfundsomvæltninger. I Vietnam blev resultatet ofte et konglomerat af, hvad man har set i andre samfundsomvæltninger. Det blev i byerne at omvæltningerne skete på trods af at Viet Minhs strategi var at mobilisere landbefolkningen. Vo Nguyen Giaps tropper når således først frem til Hanoi ca. en uge efter at den lokale revolutionskomité faktisk havde overtaget magten. I Saigon var revolutionslederne til stede i byen, men tøvede med at tage magten i flere dage, hvor muligheden var oplagt. Først da man havde hørt gennem radioen (sic!) at Viet Minh havde overtaget magten i Hanoi gik man i aktion. Instrukser blev først herefter sendt ud til alle byer i landet om at afvæbne japanerne. Det gik forbløffende fredeligt til. På grund af dårlig kommunikation mellem stormagterne, var ingen beredt til at rykke ind i landet, da Japan kapitulerede den 15. august.

Selv om de nationale omstændigheder ved revolutionen i Vietnam ikke har nogen klar parallel, så mener forfatteren at en række af de karakteristika, som Theda Skocpol fremhæver ved andre samfundsomvæltninger også er anvendelige i Vietnams tilfælde. Magttomrum skabt i kølvandet på internationale krige var en væsentlig omstændighed ved den russiske revolution i 1917, hvorimod denne omstændighed ikke gjorde sig gældende ved det mislykkede oprør i 1905 (p. 423).

Modstandsbevægelsens historie, viser Tønnesson, var meget kompliceret, og selv mellem de senere ledere af kommunistpartiet var der modsætninger. Ho Chi Minh stod bl.a. for en mere moderat linie i Viet Minh end kommunistpartiet stod for. Det resulterede bl.a. i at Ho Chi Minh dannede en revolutionsregering med en bredere sammensætning, da han kom til Hanoi. Truong Chinh, som repræsenterede

de den mere dogmatiske linie i partiet, kom f.eks. ikke i regeringen, hvorimod katolikker uden for Viet Minh blev inviteret med.

Nogle invendinger skal fremhæves. For det første stiller jeg mig lidt tvivlende over for betydningen af Roosevelts politik for at skabe et Indokina under FNs formynderskab. Der er efter Tønnessons analyse ingen tvivl om, at Roosevelt før sin død ønskede at Indokina skulle sættes under FNs overhøjhed (hvilket betvivles af flertallet af historikere, p. 13–19). Men denne politik var af begrænset varighed og blev ikke fulgt op på højere niveau efter Roosevelts død den 12. april, selv om jeg ikke betvivler korrektheden af at det amerikanske militær og ambassaden i Kina og den hemmelige OSS fortsat forestillede sig, at Indokina ikke skulle vende tilbage til Frankrig efter krigen. Trods det får denne begivenhed så stor vægt, at den kommer ud af proportioner i fremstillingen.

Dette stiller spørgsmål om selve fremstillingsformen. Bogen er så overmættet af begivenheder og et omfattende persongalleri, at det mange gange er vanskeligt at finde sammenhængene. Tønnessons grundighed, som er en styrke ved en doktordisputats, bliver en svaghed på formidlingsområdet. Dertil kommer at kapitel 2, som i og for sig fortræffeligt gennemgår udviklingen i Vietnam kronologisk over en længere periode, egentlig ikke hører hjemme i denne bog. Måske skyldes det en gammel tendens til at lave brede synteser. De er der, selv om forfatteren prøver at undgå dem. Bogen er helt enkelt for omfattende, tager for mange vinkler med om Vietnam og behandler for mange begivenheder uden at læseren hjælpes til at kæde dem sammen. Indledning og afslutningskapitlerne skal dog undtages for denne kritik.

Tønnessons bog er ikke skrevet for et bredt publikum på trods af dens vig-

tige ko
en van
store og
fortjene

tige konklusioner. Det havde krævet en vanskelig gennemskrivning af det store og kompakte materiale. Men den fortjener det.

Hvor farlig vejen er erkendes først på rejsen

*Fra toppen af et bjerg ser vi det næste
Men fra bjergkædens højeste top
favner blikket mer enn titusind mil
Ho Chi Minh*

Irene Nørlund
Nordisk Institut for Asienstudier